Gereformeerd Tijdschrift.

Elfde Jaargang. Aflev. 11 Maart 1911.

Adres der Redactie: Ds. G. DOEKES te *Nieuwdorp* (Zeel.)

DE GESLACHTREGISTERS VAN JEZUS CHRISTUS, ONZEN HEERE.

Bij Gen. 4 : 17 hield de huisvader even op met de lezing er Schrift aan tafel. Zijn huisgenooten aanziende, het gelaat twat gefronst, zegt hij, na een oogenblik zwijgens: och, die ijst van namen zullen we maar overslaan. Ook het volgend ap. is allemaal namen en cijfers; dat is nu misschien wel nuttig oor Godgeleerden en andere studiemenschen, maar stichting is aar niet in voor eenvoudige christenen gelijk wij zijn. Van ie geslachtregisters begrijpen wij al heel weinig. En het erbare Woord Gods bevat genoeg andere stof, vol van leering n stichting, die ook gewone geloovigen kunnen begrijpen....

Wat dunkt u van dien huisvader? Mij dunkt, hij vergat, dat e H. Schrift één geheel is, en al wat er in geschreven is, tot nze leering daarin is geschreven, en dat dus ook de geslachtegisters tot het Woord Gods behooren. Hij heeft blijkbaar nooit ehoord van de gewichtige plaats, die de geslachtregisters hebben het Boek van de Zelfopenbaring Gods. Hij is, helaas, de eenige iet, geen rariteit of antiquiteit, maar de type van een breedertakte familie van goedgezinde, doch niet verstandige, Bijbelzers. Wij zouden hem willen toeroepen: houd niet op, maar es door. Als gij nauwlettend en nadenkend acht geeft op het erband van *Gen.* 4 en 5, en van 10 en 11, dan zal 't u spoeig duidelijk worden, dat in die genealogieën optreden de twee jnen van het 2erlei zaad, waarvan de profetie-belofte in *Gen.* : 15 spreekt. In *Gen.* 4 het geslacht van Kaïn, den verachter ods, den broedermoorder; en in c. 5 het geslacht van Seth, et heilige geslacht, waarvan het Zaad der vrouw geestelijk de

wortel is, en historisch de spruit wezen zal. *Openb.* 22 : 16. In *Gen.* 10, daarbij aansluitend, de lijst der volken uit het geslacht der zonen van Noach: Cham, Japheth en Sem, (de lijn Joktan) die God verlaten, en die Hij als heidenen laat wandelen in hunne wegen; in c. 11 het geslacht van *Sem*, voorzoover het (in de lijn van *Peleg*, ook een der zonen van Heber) drager is van de heilsbelofte, en reikt tot Abraham, den stamvader van Israël naar het vleesch, die naar den geest de vader is van alle geloovigen uit alle geslachten. Wie aandachtig leest, ziet ook, dat de historie zich beweegt om de heilige linie; wier genealogie ook, en zij alleen, de leeftijden van de vaders der menschheid vermeldt. Naar Gods raad is de Beloofde en het volk der belofte het centrum der wereldgeschiedenis, en de verheerlijking van den God der belofte in de openbaring van Zijn recht en genade het einddoel. De lijn van *Peleg—Abraham* staat opgeteekend *niet* vóór, *maar* ná het verhaal der verstoring van de valsche, door Cham's geslacht met onderwerping van Sem geforceerde, volkseenheid in Babel, en zijn mislukte proeve van hemeltoren-bouw. Waarom? Omdat de bevrijding van het heilig geslacht, de Kerk Gods, het doel was van geheel die ontzaglijke catastrophe, waardoor en de talen en de volken en de landen der aarde onherroepelijk gescheiden zijn. Een doortocht moest er komen, een vrije weg, straks naar een eigen vrij land, het land der belofte, voor het volk der belofte.

De genealogie der Schrift is het tot op Jezus Christus doorloopend geslachtregister der heilige linie. De andere staan daarmede in eenig verband; 't zij als absolute tegenstelling, gelijk dat van *Kaïn* tot „het boek des geslachts van *Adam*", òf als vaststelling en illustratie, gelijk die in *Gen.* 10, van de bestemming der belofte aan Abraham voor alle geslachten in den tijd der vervulling. *Gen. 12 : 3.* Het boek der *Chronieken*, dat den ondergang van *Davids* huis en *Israëls* volksbestaan moet verhalen, begint met de voorstelling en vooropstelling der heilige lijn van Adam, Seth, Enos, tot David, en verder; om te doen zien de eenheid van het volk Gods van den beginne, en de eenheid der heilige historie. De geslachtregisters zijn genoemd het beenderenstel van de H. Schrift, de ruggestreng van de Godsopenbaring en hare geschiedenis. En dat zijn ze. Omdat ze de belofte Gods geven

e zien in de realiteit van vleesch en bloed; in 't leven der historie van een geslacht, dat sterft, maar niet uitsterven kan; en le vervulling der belofte in Hem, die, de Zone Gods zijnde an eeuwigheid, in de volheid des tijds vleesch is geworden, eworden uit eene vrouw, geworden onder de wet. Inderdaad vie de geslachtregisters ongelezen laat, òf, erger, niet rekent ot al de van God ingegeven en dies onfeilbare Schrift, miskent en krenkt de vastigheden van het Huis Gods. Hij ziet och den machtigen stroom van de hemelrivier der belofteprofetie, voortkomende uit den troon van God en het Lam; och de vastigheid der leer, dat *Jezus* van Bethlehem en Nazareth en Golgotha *de Christus* is; noch de wondere gangen Gods n Zijn heiligdom en in de regeering der natiën.

'k Verzoek de aandacht van de lezers voor een opstel over: *de eslachtregisters.* Des Bijbels? Neen; die stof ware al te rijk. Over *de genealogieën van Jezus Christus, onzen Heere,* wensch k een en ander ter overweging aan te bieden. Daarop doeen, daarheen wijzen, alle geslachtregisters der H. Schrift. Ook bij deze moet ik mij beperken tot de hoofdzaak, en vele izonderheden en mogelijke vragen laten rusten.

Moge de lezing hiertoe medewerken, dat wordt gevoed en pgewekt de belangstelling in de geslachtregisters des Bijbels. Dan zal daarmee gepaard gaan en daarvan de vrucht zijn verhoogde belangstelling in geheel de H. Schrift, en versterking les geloofs aan en in den Zoon van God en Zoon des menschen, die der Schriften hoofdinhoud, middenpunt, en vervuling is.

De genealogieën van onzen Heere Jezus Christus, door *Mattheus,* c. 1, en door *Lucas,* c. 3 : 23 vv., in hun Evangelie opeteekend, zijn van groote beteekenis. Waarin zij ook verschilen, dit maken beide duidelijk: dat *Jezus,* de *Nazarener,* de oon en wettige erfgenaam van David is, het zaad van Abraam, en het zaad der vrouw.

De geslachtlijst van Jezus is éénig. Welk mensch, welk oning, kan zijn geslacht aanwijzen tot den tijd van Abraham, a, van af de schepping der wereld? Wondervolle zorg van

God, die niet alleen Abraham's en David's geslacht, onder en trots alle wisselingen, heeft bewaard, maar ook tot op de geboorte van Hem, die tegelijk Davids Zoon en Davids Heer is, de registers der geslachten heeft doen bewaard blijven. Na Jezus' geboorte vinden wij geen verdere melding van David's afstamming; ja, de geslachtlijst van Jezus is het einde van de genealogieën der Schrift. Omdat de verdere geschiedenis van dat geslacht en van alle andere geslachten geen betrekking heeft tot de openbaring Gods, die in Jezus Christus is voleind, en dus geen beteekenis voor de kennis van den weg des Heeren. Tot op Jezus echter moesten de geslachtregisters bijgehouden èn bekend worden. Door deze in de Heilige Schriften een plaats te geven, heeft God gezorgd dat zij, als in het heiligdom geborgen, bewaard blijven tot den dag der toekomst van „den mensch Christus Jezus" in Zijne heerlijkheid; alsmede, dat zij bekend worden bij „alle geslachten" van Adam, *Gen.* 12 : 3, vg. c. 10, naar de belofte aan Abraham. Opdat en totdat alle volken „den koning der Joden" als den eenigen en volkomen Zaligmaker aanbidden en dienen.

Deze genealogieën bevatten rijke stof van opmerking, overweging, en leering, elk in 't bizonder en beide tezamen. De inhoud, de bouw, de plaats waar zij in beide Evangeliën vermeld worden, de overeenkomst en het verschil, hare verhouding tot de overige geslachtslijsten en tot de H. Schriften in 't gemeen, de personen die in deze lijsten voorkomen, en de bizondere leiding Gods daarin — alles is hier belangrijk.

Veel is over de genealogieën bij *Mattheus* en *Lucas* geschreven, van de dagen der eerste kerkvaders af. Vooral betreffende het terstond in 't oogvallend onderscheid tusschen beide. Het voornaamste punt, waarover nog heden ten dage de gedachten der uitleggers verschillen, is de vraag:

Zien beide deze geslachtlijsten op JOZEF?

òf

Hebben wij bij Lucas de afstamming van MARIA?

Dat *Mattheus*' lijst de afstamming van *Jozef* bevat, is duidelijk en wordt dan ook algemeen erkend. Niet eenstemmig ech-

ter is het antwoord op de vraag: geeft Mattheus de *wettelijke* òf de *natuurlijke* (vleeschelijke) lijn van Jozef? Zij, die in beide lijsten de genealogie van Jozef zien, houden meestal die van Mattheus voor de *wettelijke*, die van Lucas voor de *natuurlijke*. De een van dezen oordeelt, bv. Calvijn, dat Maria's afstamming uit deze geslachten stilzwijgend ondersteld wordt; de ander, bv. da Costa, ontkent dit, en meent dat Maria's *vleeschelijke* afkomst van David, al òf niet, zonder beteekenis is voor Jezus.

Ons gevoelen is: *Mattheus* geeft de *wettelijke* lijn van JEZUS' afkomst uit David, als, door *Jozefs* huwelijk met Maria, de wettige zoon en eerstgeborene (erfgenaam) van Jozef, uit David, door *Salomo*, die met zijn geslacht bestemd was voor den Koningstroon.

Lucas geeft de *natuurlijke* lijn van JEZUS' afkomst uit David, door *Maria*, uit *Nathan*.

Of deze lijnen van Salomo en Nathan elkander vroeger of later hebben gekruist, daarover behoeven wij thans niet te spreken.

Zonder te willen beweren, dat wij alle zwarigheden oplossen en alle vragen beantwoorden kunnen, bevelen wij nochtans deze opvatting aan, als op goede gronden rustend. Zij wordt door den inhoud en de plaats der geslachtslijsten zelve aanbevolen, en wordt niet gedrukt door de vele bezwaren, die zijn ingebracht tegen de andere opvatting, als zouden beide lijsten op Jozef zien. De vele gissingen, waarvoor òf in 't geheel geen, òf slechts in schijn eenige, grond te vinden is; het oneerbiedig harmonistisch geknutsel, waardoor men die laatstgenoemde meening aannemelijk tracht te maken — ze worden door deze opvatting vermeden.

Tot recht verstand van de bedoeling en de beteekenis dezer genealogieën is het noodig op te merken, dat beide evangelisten JEZUS, en niet Jozef, of Maria, en zoomin Jozef als Maria, aan het hoofd plaatsen. Jezus is de hoofdpersoon. Wij spreken daarom van

JEZUS' afkomst en geslachtlijst van *Jozef's* zijde, en
JEZUS' geslachtslijst van *Maria's* zijde.

Beiden evangelisten is het hierom te doen: aan te toonen, dat

de belofte der verlossing door het Zaad der vrouw, in 't Paradijs gegeven aan het menschelijk geslacht, *Gen.* 3 : 15, in *Jezus*, den zoon van Maria, vervuld is. Die belofte is in *Abraham* beperkt tot zijn zaad; met Abraham is het Verbond der genade opgericht en daarin de belofte, het wezen des Verbonds, om zoo te zeggen, geïnstitueerd.

Die belofte, dat Verbond, is de lijn waarlangs de heilige geschiedenis zich voortbeweegt. Dat in het licht te stellen, is het *doel* van *Mattheus*. Daarom begint hij met *Abraham*, den vader van het volk der belofte, dat in Jezus, die de Christus is, den beloofden Messias ontvangt. En naast Abraham noemt hij *David*, omdat de belofte in *David*, den *Koning*, haar hoogtepunt heeft. Daarom ook de 3 afdeelingen der genealogie: van *Abraham* en het Verbond tot de heerlijkheid van Israël en zijn historie in het theocratisch—messiaansch koningschap; van *David*, den Koning tot de wegvoering, het verval van Davids huis en volk van wege zijne zonden : waardoor ook duidelijk bleek, dat niet het uitwendig koningschap van David en zijn nakomelingen de volheid en de verwezenlijking der belofte kan zijn; van de ballingschap tot de geboorte van Maria's zoon : waaruit blijkt, dat God Zijne belofte niet heeft vergeten, maar den zegen Abrahams schenkt op Zijnen tijd, en uit het koninklijk geslacht; maar niet in Jeruzalem, doch in Bethlehem; als een rijsje uit den *afgehouwen tronk* van Isaï. Om de *geestelijke* duiding en strekking van Davids troon te doen zien in *den* koning der Joden: Jezus, die de Christus is; die niet door het zwaard, maar door het kruis zal overwinnen, en over een geestelijk rijk regeeren, alom en eeuwig.

Lucas wijst aan, dat Jezus uit David, én uit Abraham, én uit Adam is, en alzoo als de Middelaar Gods en der menschen behoort aan alle geslachten der aarde, die ook in de belofte aan Abraham zijn besloten.

Zoowel Mattheus als Lucas, beiden doen het helder uitkomen, dat *Jozef* wél de *wettige*, maar niet de *vleeschelijke* vader van Jezus is, én dat *Maria's zwangerschap* het gevolg was van de *werking des Heiligen Geestes*. *Matth.* 1 : 16, 18 vv. *Luc.* 1 : 35 e. a.

Strijd tusschen Mattheus en Lucas in 't verhaal van Jezus' geboorte is er dan ook volstrekt niet. Des te meer moet het

onderscheid tusschen 't geslachtregister van Mattheus en dat van Lucas, alsmede het onderscheiden verband, waarin elk zijn register plaatst, groote beteekenis hebben.

Terwijl Lucas al door Jezus noemt „den *zoon* van" (τοῦ..., τοῦ...,) treft het ons, dat Mattheus die wijze van aanduiding niet gebruikt. Alleen in het opschrift noemt hij Jezus: „den zoon van David, den zoon van Abraham", om bovengenoemde reden. „Den zoon van *Abraham*" noemt Mattheus Jezus, omdat Abraham de stamvader van Israël is, met wien, en in wien met Israël, God Zijn Verbond heeft opgericht. „Den zoon van *David*", wien hij, vs. 6, tweemaal als „den *koning*" kenschetst, noemt hij Jezus, en met DAVID *begint* zijn register, omdat *David*, type was van Vorst Messias en Zijne koninklijke heerschappij. 't Is daaruit duidelijk, dat Mattheus het bepaalde doel heeft, den Joden, voor wie zijn evangelie in de eerste plaats geschreven is, al dadelijk aan te toonen, dat *Jezus*, het kind van Maria „uit den Heiligen Geest", Wien hij hun als „de Zaligmaker" 1 : 21—23 wil voorstellen, de verwachte Zoon en erfgenaam van koning David is, en het ware Zaad van Abraham, uit den *stam* van Juda.

Van *Jozef* zegt Mattheus, dat hij de zoon van *Jakob* is, die uit *Salomo's* lijn afstamde. Evenals in geheel de lijst gebruikt hij de uitdrukking: Jakob „gewon" (ἐγέννησε) Jozef, die immers op eene *vleeschelijke* afkomst wijst. Letten we er nu op, dat hij terstond daarbij voegt: dat *Jozef* is „de man van *Maria*, uit welke geboren is JEZUS, gezegd *Christus*", dan is het duidelijk, dat Mattheus zeggen wil: *Jozef* was, door vleeschelijke afkomst uit Abraham en Juda, David en Salomo, de erfgenaam van den troon van Jakob's huis; en *Jezus*, die *niet* de *vleeschelijke zoon* van *Jozef* is, is nochtans uit kracht van diens huwelijk met Maria, zijne moeder, de erfgenaam, naar wettelijk recht, van Jozef, en dus „de koning der Joden", naar de profetie.

Op die wettelijke, door God gestelde, verhouding tusschen *Jezus* en *Jozef*, laat Mattheus al het licht vallen. Uitdrukkelijk vermeldt Hij, vs. 20, dat de Engel *Jozef* „den zone Davids" noemt; en herhaaldelijk vestigt hij op dezen *zoon en erfgenaam* van *David* de aandacht als „den *man*" van Maria, vs. 16, die de *moeder* van het kind Jezus is. Hij noemt *Jozef* den man van *Maria*, uit welke geboren is *Jezus*, gezegd Christus, aan het

einde zijner lijst, vs. 16; *Maria* zijne „ondertrouwde”, vs. 18; zijne „vrouw”, naar het woord des Engels, vs. 20 en 24. Aan Jozef wordt, c. 2 : 13, door den Engel opgedragen de zorg voor de veiligheid van „het kindeke en zijne moeder”; dezelfde uitdrukking in vs. 20 en in vs. 21.

Opmerkelijk is het al verder ook, dat Mattheus in vs. 16 het kind van Maria niet alleen *Jezus* noemt, maar er bijvoegt: gezegd, genoemd (λεγομενος) CHRISTUS. Temeer, omdat hij in vs. 21 en 25 uitdrukkelijk den naam *Jezus*, en alleen dien, vermeldt als den door den Engel aangewezen naam van Maria's zoon, *den Zaligmaker*. Die bijvoeging: CHRISTUS, geeft licht. Zij verklaart ons zoowel het doel van de lijst als de reden, waarom Mattheus dadelijk spreekt van: *het boek des geslachts* van *Jezus Christus*, en in vs. 17 alleen den naam *Christus* d. i. de Gezalfde, Beloofde, heeft, — als den laatste van de geslachten van Abraham en David; dezelfde reden als die, waarom hij in vs. 18 ook zijn verhaal van de geschiedenis des Zaligmakers begint met *Jezus Christus*.

Mattheus, die ook, cap. 26 : 63 vv., vermeldt, dat *Jezus* om de belijdenis, dat Hij *de Christus* was, *de Zoon van God*, door den Raad des doods schuldig is verklaard, wil aan zijne lezers, aan Joden en Heidenen, duidelijk maken, dat deze zelfde Jezus, de Zoon van Maria, inderdaad „DE CHRISTUS” *is*. Alle Joden verwachtten den Messias uit *Davids* huis. En bij de Joden gaf de afkomst van moeders zijde geen erfrecht. Daarom dan vermeldt Mattheus de afkomst des Zaligmakers van *vaders* zijde. En daarom spreekt hij ook aanstonds van het geslacht van Jezus *Christus*, en eindigt hij insgelijks zijn register met Jezus, gezegd *Christus*.

Jezus van *Nazareth*, door de Joden verworpen en gekruist, is *ontvangen uit den H. Geest*, *geboren te Bethlehem*, uit eene *maagd*, volgens *Jesaja's* en *Micha's* profetie; uit *Abraham* en uit *David*, den koning; en dus is Hij de Emmanuel, God met ons, de Christus de Messias, Wien de Schriften voorspellen; de door God tot *Jezus*, *Zaligmaker*, gezalfde Zoon van God en Zoon des menschen. Dat is de hoofdgedachte van het Evangelie van Mattheus, die van het begin tot het einde de stof en den vorm beheerscht. Moet het in verband daarmede den op-

merkzamen lezer niet treffen, dat juist *Mattheus* het bezoek der wijzen te Jeruzalem en Bethlehem tot aanbidding van den „Koning der Joden" verhaalt? En dit terstond na de vermelding van Jezus' geboorte? Is het niet, alsof Mattheus zijn volk, de Joden, door de openbaring Gods aan de Heidenen betreffende de geboorte van Jezus, en door het geloof dier Heidenen, tot jaloerschheid wil verwekken?

Dat Mattheus niets zegt van de afkomst van *Maria*, bevreemde u niet. 't Is uit het boven aangevoerde te verklaren. Van Maria vermeldt hij alleen zooveel als noodig was om alle misverstand te voorkomen aangaande de verhouding van haar en haar eerstgeborene tot *Jozef*, den zoon van *David*. De vermelding van *Maria's afkomst uit David* kon, gelijk reeds is opgemerkt, niet dienen voor zijn doel: Jezus' recht op Davids troon te bewijzen. Dat evenwel Maria's afkomst uit David bij Mattheus vaststaat, meenen wij te mogen opmaken uit het volgende.

A. Uit de omstandigheid dat Mattheus *Jozef* noemt „den man van Maria", zonder eenige bijvoeging of inlichting. Indien de zoon en erfgenaam van David eene vrouw uit een anderen stam had gehuwd, zou Mattheus het wel vermeld hebben.

B. De profetie uit Jesaja, welke Mattheus hier als vervuld aanhaalt, was — zie Jesaja 7 : 13 en 14 — een teeken, dat de Heere zou geven aan „*het huis van David*". Ligt daarin niet opgesloten dat de „maagd", die met haar zoon tot dit „teeken" zou behooren, eene dochter *Davids* zou, ja, moest wezen? Vg. Luc. 1 : 33.

C. Hierbij komt, dat Mattheus, die bij voorkeur op de profetieën aangaande den Messias het oog vestigt, als in Jezus Christus vervuld, zeer goed wist, dat de profeten den Messias voorspeld hebben niet slechts als *den erfgenaam van David's troon*, maar ook als *het vleeschelijke zaad* van David; 2 *Sam.* 7 : 12: „uw zaad, dat *uit uw lijf* voortkomen zal". Petrus had dit, in tegenwoordigheid van Mattheus en de andere apostelen, op het Pinksterfeest aldus verklaard: „Alzoo hij (*David*) dan een profeet was en wist, dat God hem met eede gezworen had, dat Hij „*uit de vrucht zijner lendenen*", zooveel het vleesch aangaat, den Christus verwekken zou, om Hem op zijnen troon te zetten". Petrus onderscheidt dus deze beide zaken, èn hij

voegt ze saam; nl. Jezus' *vleeschelijke afkomst* uit *David*, èn Zijne, daarbij en daarin bedoelde, *verheffing op David's troon*.

Nu dunkt ons, dat Mattheus, als *Maria* niet *uit David* was, wel een of ander tot toelichting zou gezegd hebben, om te voorkomen, dat bovenstaande profetie, als in Jezus niet vervuld, tegen Zijn Messiaswaardigheid zou kunnen gebruikt worden. Nu hij daarvan echter zwijgt, blijkt daaruit, dat hij *Maria's* en *Jezus'* vleeschelijke betrekking tot David voor bekend en onbetwist houdt.

D. Inzonderheid het opschrift zegt ons dit. Mattheus noemt Jezus uitdrukkelijk den *zoon* van David, zoowel als den *zoon* van Abraham, terwijl hij voor de *wettelijke verhouding* tot Jozef, den troonerfgenaam, *niet* den naam *zoon* gebruikt. [1]) In het *opschrift* stelt hij dus vast, dat *Jezus* is de zoon van *David* en *Abraham* naar het vleesch. En in het *register* toont hij aan, dat de genealogie van het *zaad Abrahams* en *het huis Davids* uitloopt op *Jezus*, den zoon van Maria, *door Jozef*, den man van Maria, die *Davids* zoon is naar het vleesch èn naar erfrecht. In anderen vorm wijst hij dus, evenals Petrus, aan: dat *Jezus* èn de zoon van *David* en *Abraham* is, in vollen, natuurlijken, zin, èn de erfgenaam van het Verbond en de beloften.

E. Indien Mattheus Jezus *niet* als den *vleeschelijken* zoon van David kende, en als bekend veronderstelde, dan zou hij hier een register geven van troonervers, die *allen*, naar de belofte, uit „de lendenen" van David zijn gesproten — behalve *Hij*, op Wien al deze geslachten moesten uitloopen, en om Wiens wil God die allen voortgebracht en Davids geslacht bewaard had; Deze zou dan *niet* naar het *vleesch*, maar alleen door *aanhuwelijking*, tot David behooren. Ware dat het geval, Mattheus zou ook desaangaande inlichting en toelichting hebben noodig geacht; inzonderheid voor de Joden, die den Messias zoowel uit Davids *geslacht* als op Davids *troon* verwachtten.

---

1) Hetzij „zoon van Abraham" als bijstelling van Jezus Christus, hetzij als van David, wordt opgevat, de kracht van dit argument, ontleend aan de benaming „zoon", blijft dezelfde. Wij houden beide voor bijstelling bij „Jezus Christus". Niets is daar tegen; alles er voor. Omdat *Jezus Christus* hier als de hoofdpersoon gesteld en omschreven wordt, terwijl de afdaling der *geslachten* in de lijst zelve wordt voorgesteld. Zie o. a. Kantt. *Matth.* 1 : 1.

F. Hierbij komt nog, dat Mattheus zijn register noemt: „het boek *des geslachts* van Jezus Christus", zooals Mozes zijn register in *Gen.* 5 „het boek van Adams *geslacht*". Het Grieksche woord „γενεσεως", is van den zelfden stam als „ἐγεννηθη", vs. 16, waarmede de geboorte uit Maria wordt aangeduid, en als het herhaalde „ἔγεννησε" tot aanduiding van de voortzetting der geslachten van Abraham tot David, en van David tot Jozef en Maria. Jezus was naar het vleesch — dit is onbetwist — zoon van *Abraham*; zou Mattheus Hem nu in éénen adem zoon van *David* en van *Abraham* noemen, als Hij niet ook *David* tot vader had naar het vleesch? Zoon van DAVID *naar het vleesch*, is Hij *niet* door *Jozef;* derhalve moet Hij het door *Maria* zijn.

Dat Maria uit het geslacht van David afstamt, is overigens even duidelijk als dat de Messias uit „de lendenen Davids" moest voortkomen. De herinnering daarvan leidt ons vanzelf tot het geslachtregister van *Lucas.* Men zie en vergelijke, behalve het bovengenoemde woord van Petrus, Hand. 2 : 30, het woord van Paulus, Hand. 13 : 23 „Uit het *zaad* dezes, (van David", en *Rom.* 1 : 3, die geworden is (του γενομενου) uit het *zaad* van David *naar het vleesch;* Waarbij nog te voegen zijn deze en andere getuigenissen.

Jes. 11 : 1, 2: Want er zal een rijsje voortkomen uit den afgehouwen tronk van *Isaï,* en een scheut uit zijne wortelen zal vrucht voortbrengen.
En op hem zal de Geest des Heeren rusten, de Geest der wijsheid en des verstands, de Geest des raads en der sterkte, de Geest der kennis en der vreeze des Heeren.

2 *Tim.* 2 : 8: Houd in gedachtenis, dat Jezus Christus uit de dooden is opgewekt, welke is uit den zade *Davids,* naar mijn evangelie.

Hebr. 7 : 14: Want het is openbaar, dat onze Heere uit *Juda* gesproten is; op welken stam Mozes niets gesproken heeft van het priesterschap.

Openb. 5 : 5: En een van de ouderlingen zeide tot mij : Ween niet; zie, de Leeuw, die uit den stam van *Juda* is, de wortel *Davids* heeft overwonnen, om het boek te openen, en zijne zeven zegelen open te breken.

Openb. 22 : 16: Ik, Jezus, heb mijnen engel gezonden om ulieden deze dingen te getuigen in de gemeenten. Ik ben de wortel en het geslacht *Davids*, de blinkende morgenster.

Al die plaatsen bewijzen, dat de Messias in natuurlijken zin een afstammeling van David zou zijn, en is. Daaruit volgt, dat ook *Maria* eene dochter Davids is, en moet wezen. Waarbij komt, dat de Engel in de aankondiging aan Maria, *Luc*. 1 : 32, haren wonderzoon den troon toezegt niet van den *koning*, maar van *zijnen vader* David; Hem dus èn Davids *zoon* èn Davids *troonerfgenaam* noemend. Maria, die *wel* inlichting behoefde, *hoe* zij *zonder man* moeder zou worden, toont *geen bevreemding* over dit „vader *David*". In haar lofzang is ook niet de minste toespeling op Jozef, maar zij zingt van zichzelve als de beweldadigde, in wie en door wie groote dingen heeft gedaan Hij die machtig is en heilig is Zijn Naam. Zij zingt als eene dochter *Davids*. En Zacharias, bij wie Maria 3 maanden heeft vertoefd, wiens vrouw, Elizabeth, ook met den H. Geest vervuld, Maria had begroet als de gezegende onder de vrouwen, de moeder mijns Heeren — Zacharias zingt ook, *zonder eenige toespeling* op *Jozef*, van „eenen hoorn der zaligheid, opgericht in het huis van *David*, Zijnen knecht, naar de profetieën en den eed aan *Abraham*, onzen vader". Dat „het *huis* van David" niet slechts het troonrecht, maar ook de natuurlijke afkomst aanwijst, wordt duidelijk door vergelijking met *Luc*. 1 : 33, waar het nageslacht van Jakob „het huis Jakobs" genoemd wordt.

Welke reden zou er ook voor geweest zijn, dat Maria en nog wel in zulk een toestand, de reis naar Bethlehem, de stad *Davids*, medemaakte, indien zij niet eenmaal uit David afstamde?

Dat Elizabeth, hare nicht, *Luc. 1 : 36*, „uit de dochteren van *Aäron*" was, *vs* 5, bewijst daartegen niets. De benaming *συγγενης(ις)* duidt slechts de bloedverwantschap aan, zonder bepaalden graad. Al de stammen mochten onder elkaar huwen; en dus kon Maria uit Juda, en Elizabeth uit Levi zijn, en toch bloedverwantschap tusschen haar bestaan. Zie o. a. Calvijn, N. T. Dl. 1, bl. 43.

Alleen de erf*dochters* mochten niet huwen in een anderen *stam*. *Num*. 27 : 8: „Wanneer iemand sterft en geenen zoon heeft, zoo zult gij zijne erfenis op zijne dochter doen komen", verg. met cap. 36 : 8: „Voorts zal elke dochter, die eene erfenis erft, van de stammen der kinderen Israëls, ter vrouw worden

aan eenen van het geslacht van den stam haars vaders; opdat de kinderen Israëls erfelijk bezitten een ieder de erfenis zijner vaderen". Dat Maria zulk eene erfdochter is geweest, is meer dan waarschijnlijk.

Omdat zij met *Jozef*, een afstammeling van *David*, is gehuwd; omdat Lucas herhaaldelijk er op wijst, dat zij ondertrouwd was met eenen man, wiens naam was Jozef „uit het huis van *David*", 1 : 27, „uit het huis en geslacht (τησ πατριας) van *David*", 2 : 4; en omdat Lucas tegelijk met dit laatste vermeldt, dat Jozef opging om *„beschreven* te worden *met* Maria", die derhalve *ook beschreven moest worden.* Indien 't nu niet aanneembaar is, dat de gehuwde vrouwen, evenals en om hare mannen, beschreven moesten worden, dan volgt daaruit, dat voor Maria dezelfde reden gold als voor Jozef, en dat derhalve ook zij „uit het geslacht van David was". Indien het verder niet aanneembaar is, dat alle dochteren Israëls beschreven moesten worden, gehuwd, òf ongehuwd, dan volgt vanzelf, dat *Maria* hierom wèl beschreven moest worden, omdat zij als een erfdochter de plaats van een zoon en erfgenaam vervulde.

De geslachtslijst bij Lucas begint aldus: Και αὐτος ἠν Ιησους ἀρχομενος ὡσει ἐτῶν τριακοντα. Dit αὐτος wijst aan, dat Lucas van nu af over *Jezus* gaat schrijven, en niet meer — gelijk als in het voorgaande — over Johannes, den wegbereider. De vertaling: „begon omtrent dertig jaren oud te wezen", dunkt ons niet juist. *Winer* zegt: Gramm. N. T. 7de uitg., bl. 328: *Luc.* 3 : 23 ist nicht ἠν-ἀρχομενος zusammen zu lesen, sondern ἠν ἐτῶν τριακοντα bildet das Hauptprädicat, und ἀρχομενος tritt als nähere Bestimmung hierzu; von einem der im Anfange der dreissiger Jahre ist, kann man nicht sagen: er *fange dreissig Jahre an;* vielmehr steht er im Begriffe dreissig Jahre zu beendigen". In verband met αὐτος wil, o. i. ἀρχομενος aanduiden: toen Hij begon, nl. Zijn werk; toen Hij als de door den Vader gezondene Zaligmaker openlijk begon op te treden. (Zie het zelfde woord *Hand.* 1 : 1 en *Matth.* 4 : 17.) Hij was toen omstreeks 30 jaren oud. Deze mededeeling betreffende Jezus' *leeftijd* krijgt dan ook eerst recht beteekenis en doel; tot aanwijzing, dat *Jezus*, zóó lang wachtende, zich ook

hierin, als onder de Wet zijnde, gedragen heeft volgens de op *Num.* 4 : 3 rustende, en ook uit *1 Chron.* 23 : 3 blijkende, gewoonte. Zie o. a. Kantteek. Deze opvatting vindt ook steun in het verband. Want *vooraf* gaat het verhaal van Zijn doop en de nederdaling des H. Geestes op Hem, waardoor Hij tot Messias gezalfd d. i. bekwaamd en aangesteld werd. En ook volgens de andere evangelisten is Jezus niet vóór, maar spoedig ná den doop, en de verzoeking door den duivel, als de Messias opgetreden.

„Zijnde, naar men meende". Dit ὡς ἐνομίζετο wordt verschillend vertaald; òf, zooals de Staten-Bijbel, de Vulgata, Calvijn e. a. *ut putabatur*, en Luther: *ward gehalten für*, òf: zooals Hij *wettiglijk gerekend* werd; da Costa e. a.

Laatstgenoemde opvatting schijnt ons verkieselijk. Vooral omdat in vs. 15 ter aanduiding van een dwalende volksmeening een *ander* woord, nl. προσδοκάω, verwachten, vermoeden, in den waan zijn, gebezigd wordt. Alzoo hebben we hier dan een bevestigende heenwijzing naar Mattheus, die Jezus in verband brengt met Jozef als zijn vader naar de wet. Wij geven de voorkeur aan de lezing ὢν υἱὸς ὡς ἐνομίζετο Ἰωσήφ ; en de woorden: ὥς ἐνομίζετο Ἰωσήφ zijn o. i. voor een tusschenzin te houden.

't Is duidelijk dat JEZUS hier *aan het hoofd* van de geslachtlijst staat. Een treffend onderscheid met die van *Mattheus*, die van Abraham tot Jozef loopt, en Jezus, den zoon van Maria, met het geslacht van Abraham en David in verband brengt, door Jozef, als den erfgenaam van Davids troon, uit de lijn van Salomo. Reeds daaruit volgt dat men lezen moet, *niet:* een zoon van Jozef, die een zoon was van Eli enz., maar: zijnde een zoon (gelijk men meende, of, gelijk hij gerekend werd, van Jozef, doch naar het vleesch) van Eli enz. Evenals de opvatting, dat bij Mattheus „zoon van David, zoon van Abraham", beide appositie zijn van *Jezus*, de voorkeur verdient. En hoe men nu ook ὥς ἐνομίζετο vertale en verklare, dit staat vast: als men leest: „zijnde .... de zoon van Jozef, die een zoon was van Eli", dán is *geheel* de lijst *niet* het *werkelijke, maar* het *„vermeende"* of wettig „gerekende" geslachtregister van Jezus. Het slot: de zoon van *Adam*, de zoon van *God*, heeft dan

ook weinig zin. Men leze slechts in eens door: Jezus, zijnde, gelijk Hij gerekend werd, de zoon van Jozef..., de zoon van Adam, de zoon van God. Wij vragen terstond: was Jezus dan slechts „ὥς ἐνομίζετο" de afstammeling van Adam? Was hij niet werkelijk *naar den vleesche* uit Adam? En verder: welk doel kon Lucas toch hebben: *a.* met een geslachtregister „ὥς ἐνομίζετο"? *b.* met zulk een register door te voeren tot op *Adam*? Welke waarde kon zoo'n lijst ook hebben voor de heidenen, voor wie inzonderheid *Lucas* schreef? Daarentegen komt die lijst in heerlijk verband tot geheel den inhoud en de bizondere bestemming van zijn Evangelie, alsmede tot de plaats, waar hij ze vermeldt, indien hij Jezus' *werkelijk* geslacht, Zijn afkomst naar het vleesch, terugleidt tot *Adam*, die niet slechts der Joden, maar aller menschen stamvader is.

Zoo toont Lucas dan uit de rij der heilige geslachten aan, dat Jezus, de tweede Adam, die den eersten vervangt als hoofd der menschheid, Rom. 5 : 12 vv., 8 : 29, I Cor. 15, Col. 1 : 15, uit den eersten, uit de menschheid is, in alles den menschen gelijk, doch „zonder zonde"; en van Adam af weer de menschheid herstellend als een *nieuw* geslacht.

Ook verdient het opmerking dat bij Ἰωσηφ het artikel ontbreekt, terwijl het bij al de volgende namen en ook bij Ἰησους zelf gevonden wordt.

Te weinig wordt er op gelet, dat Lucas ook wel reden gehad zal hebben, waarom hij Jezus' *ouderdom* vermeldt *als inleiding tot, of aan het hoofd van, de geslachtlijst.* Welke reden is hiervoor te vermoeden, indien Lucas hier de *vermeende* genealogie van *Jezus*, en de *werkelijke* van *Jozef* geeft? *Jezus'* verhouding tot *Jozef* hangt toch *niet* saam met *zijn ouderdom.* Goed bezien, heeft Lucas' inleiding een soortgelijke oorzaak en een soortgelijk doel als die van *Mattheus.* Vergelijk slechts.

Mattheus begint aldus: „Het boek des geslachts van Jezus Christus, den zoon van David, den zoon van Abraham"; om aan te toonen, gelijk boven is ontwikkeld, dat Jezus Christus in betrekking staat tot *David, den koning*, vs. 6. *Lucas* begint met te wijzen op Zijn *leeftijd*, dus op de jaren verloopen sints *Zijne geboorte*, die in hst. 2 is beschreven. Zoo komt hij vanzelf er toe, het *geslacht*, waaruit Jezus geboren is, en waardoor

Hij tot geheel de menschheid in vleeschelijke familiebetrekking staat, te vermelden. Dit laatste is van groot gewicht. Hij, van Wien Simeon, in overeenstemming met de profeten des Ouden Verbonds, heeft gezongen: „een licht tot verlichting (apokalypsin) der *heidenen*"; van Wien de Engel voorzegd had aan Maria: „Hij zal over het huis Jakobs Koning zijn in der eeuwigheid, en *Zijns Koninkrijks zal geen einde zijn*", is de eenige Zaligmaker van alle natiën. Hij kon dat zijn, omdat Hij tot die allen in betrekking staat, „uit éénen bloede" met hen is. Hij is, gelijk Paulus, met wien Lucas reisde, schreef aan Timotheus: 1 *Tim.* 2 : 5, „de *mensch* Christus Jezus", „de éene Middelaar Gods en der menschen". Alle reden had Lucas om de *vleeschelijke afkomst* te vermelden, door Eli, David, Abraham, en Adam, uit Israël en uit de volken, van Hem, van Wien hij, *Hand. 4 : 12,* Petrus' getuigenis vermeldt: „Er is ook onder den hemel geen andere Naam, die onder de menschen gegeven is, door welken wij moeten zalig worden". Zóó verstaan ook wij de reden, waarom Lucas juist bij den aanvang van Jezus' optreden Zijn afkomst uit *Adam* vermeldt. Hij gaat vooraf terug tot Adam, om daarna aan alle geslachten van Adam, naar de belofte aan Eva en Abraham, den Zaligmaker der wereld, het Lam dat de zonde der wereld wegneemt, te verkondigen en aan te prijzen.

Is dit niet een heerlijke prediking van een schijnbaar dorre namenlijst? Wordt zóó het verband, en het doel van Lucas, niet helder?

Indien echter deze lijst, even als die van Mattheus, op *Jozef* betrekking heeft, en alzoo *Jozef's* vleeschelijke afkomst aanwijzen moet, welke reden kan er dan toch zijn voor die *inleiding*, én voor de *doorvoering* tot *Adam?* Voor de heidenen had het toch geen bizondere waarde, te vernemen, dat *Jezus* door *Jozef* wettelijk tot het *oude joodsche Koningshuis* behoorde. En dat *Jozef* van *Adam* afkomstig was, sprak wel vanzelf; doch wat ging dat den heidenen aan, en wat heeft dat met het werk des Zaligmakers vandoen? Of zou Lucas wellicht daardoor hun hebben willen leeren, dat ook de Joden tot het éene algemeene menschdom behoorden?!

Daarenboven wordt dan *gemist* de *aanwijzing*, dat *deze zoon van David en Abraham* tot *de geheele menschheid* in betrekking

aat. Hoe kan men toch meenen, dat Lucas zou zijn voorbijge-
aan, wat voor en in het verband van zijn Evangelie gewich-
g, noodig, is te weten, en dat hij onnoodige, reeds van elders
ekende of vanzelf sprekende, niet ter zake dienende, zaken zou
edegedeeld hebben?

„(De zoon) van Adam, (de zoon) *van God*" — wat beteekent
it: „van God"? Onzes inziens heeft de genitivus hier de
lfde beteekenis als door geheel de lijst, nl. als aanduiding van
afkomst, bij υἱός, vs. 23. Het artikel τοῦ, dat hier zoowel
óór *God* als vóór *Adam* enz. is uitgedrukt, bevestigt deze op-
tting.

Dat de afkomst van *Adam* uit God, in haar aard en wijze
ne andere is dan die zijner kinderen uit hem, dat spreekt
nzelf; dat wist ook Lucas wel uit *Gen. 1* en *2*. Doch *daar-
n* is hier geen sprake; en dat kan dus geen invloed hebben
de beteekenis van dezen genitivus. Adam, aller menschen
der, is, even werkelijk als allen van hem afstammen, afkom-
g van *God*, niet van een *mensch*; vóór Adam was er geen
enschelijke vader, geen geslacht. Daarom loopt dan ook de
st van Jezus' afkomst naar het vleesch door, niet slechts tot
lam, maar tot *God*, die Adam geschapen heeft.

Met betrekking tot Jezus, Wiens afkomst uit God, door
lam, en dus als mensch, hier voorgesteld wordt, is derhalve
zin duidelijk. Geheel in overeenstemming met de *vermel-
ng van den leeftijd*, het *begin des werks*, en het na deze
st volgende *verhaal*, „διήγησις", *Luc.* 1 : 1, van hetgeen *Je-
s „begonnen heeft"* — ἤρξατο — *beide te doen en te leeren,
and.* 1 : 1, wijst Lucas, door dit „ . . . Jezus, ... (de zoon)
n God" aan, (*niet*: dat Jezus van eeuwigheid door den Vader
gegenereerd; dat was *hier* niet aan de orde, vg. vs. 22, *maar*)
t Hij ook als mensch, als *de Zoon des menschen*, tot *God*,
n Schepper van alle vleesch, als Zijn Vader in betrekking
at, en dus ook geroepen was, Gods geboden aan de men-
nen te vervullen. De eeuwige Zoon van God is dus ook
mensch zoomin aan *God* als aan de *menschheid* vreemd.
d had recht op Hem, en *Hij* had toegang tot den Vader;
Hij kon, uit kracht dier betrekking tot God en tot de men-

schen, der *menschen* Middelaar bij God zijn. *Catech. Zd.* 5 en 6.

Uit het aangevoerde is het reeds meer dan waarschijnlijk te achten, dat de genealogie bij *Lucas* de afkomst van Jezus *naar het vleesch* vermeldt. De volgende gronden brengen o. i. deze waarschijnlijkheid tot genoegzame zekerheid.

1. Lucas vermeldt uitvoerig de geschiedenis der geboorte, en wat voor en na daarmede in betrekking staat, gelijk hij in geheel het Evangelie de ware menschelijke natuur van Jezus in het licht stelt. Hierbij, zoowel als bij het aangewezen naaste verband, behoort zeer gevoegelijk de *vleeschelijke* geslachtlijst van Jezus, en zou het gemis daarvan rechtmatige bevreemding wekken; vooral in zulk een planmatig geschrift.

2. Een geslachtlijst van *Jozef* zou hier niet alleen onnoodig, maar ook moeilijk verklaarbaar zijn; behalve om het reeds genoemde, om deze reden: dat *Mattheus*, die vóór *Lucas* geschreven heeft en met wiens Evangelie deze wel bekend zal geweest zijn, zie *Luc.* 1 : 1, reeds de verhouding van *Jezus*, als zoon *naar de wet*, tot *Jozef* had aangewezen. Waartoe zou Lucas dit herhaald hebben?

3. Lucas zou dan niet slechts een herhaling gegeven hebben, maar deze zou ook zelfs een gebrekkige, een misvormde, zijn; wijl hij van het door *Mattheus* kennelijk aangewezen doel: duidelijk te maken de betrekking van *Jezus* tot *David* en *Abraham*, en deze tot bewijs, dat Hij de aan Israël beloofde Messias is, niets laat blijken, en dus dit geheel over het hoofd gezien of ter zijde gezet zou hebben; wat toch niet zeer aannemelijk is. Het ἐνομιζετο zou dan ook zeer duister zijn.

4. Zou Lucas wellicht, in onderscheiding van Mattheus, gelijk o. a. Calvijn wil, de *vleeschelijke* afstamming van Jozef op het oog hebben? In dat geval zou er inderdaad reden zijn voor een tweede lijst van Jozef's geslacht. Doch *niet* Jozef, maar *Jezus* staat aan het hoofd, en er is geen enkele aanteekening, waaruit zou kunnen blijken dat Lucas daarom een zoo gansch van Mattheus verschillende lijst mededeelt. Ook is er noch vóór, noch ná, eenige sprake van *Jozef's afkomst*; Jozef staat bij Lucas geheel op den achtergrond. Voeg hierbij wat boven gezegd is, inzonderheid dat juist Mattheus blijkbaar Jozef's *vleeschelijke* afkomst aanwijst, niet de *wettelijke*; maar de *wet-*

telijke van Jezus, uit *David*, door *Jozef's* huwelijk met Zijne moeder.

5. Het gevoelen, dat Lucas in onderscheiding van Mattheus' *vleeschelijke* genealogie van *Jozef*, diens *wettelijke* voorstelt, is ook gansch ongegrond. Dan immers zou die lijst tweeslachtig, en innerlijk strijdig zijn. Omdat het wettelijke dan toch alleen zou kunnen gelden *van Jozef tot David*, terwijl van *Jesse tot Abraham*, in beide lijsten, ontegensprekelijk de *vleeschelijke* afstamming, wordt voorgesteld; en bij *Lukas* ook van *Abraham tot Adam*. Voeg hierbij, dat het ὡς ἐνομίζετο volstrekt niet op *Jozef* kan slaan, maar, volgens aller toestemming, op Jezus, verhouding tot *Jozef* ziet.

6. De geslachtlijst zelve is een geheel andere dan die van Mattheus.

a. Mattheus begint van Abraham en daalt tot Jozef, en Jezus, af: Lucas begint van Jezus en klimt op tot Adam.

b. De inleiding van Lucas is een andere; en evenzeer het *verband*, en *de plaats*, dan die van Mattheus. Zie boven.

c. Mattheus brengt Jezus in verband met Jozef, door de vermelding, dat deze is: de man van Maria, uit welke geboren is Jezus de Christus. Lucas zwijgt daarvan in *de lijst* geheel en al. Dit spreekt vanzelf, indien hij met *Eli* den *vader van Maria* bedoelt. Anders is het onverklaarbaar. Immers, Mattheus vermeldt ook daarna wel, dat en waarom Jezus *niet* de *vleeschelijke* zoon van *Jozef* is; Lucas had dus in de door hem in c. 1 en 2 meegedeelde geschiedenis der geboorte geen reden om, hetzelfde doende en bedoelende als Mattheus, *in de lijst* geheel van Jozefs verhouding tot Maria en Jezus te zwijgen.

d. De lijst van Lucas loopt tot Adam; die van Mattheus slechts vanaf Abraham.

e. De namen van David tot Abraham zijn bij Lucas: *α.* veel meer in getal, *β.* doorgaans andere, dan die bij Mattheus. Hiertegen geldt niet, dat er ook gelijke namen in beide voorkomen. In verschillende geslachten, die elkaar niet bestaan, vindt men in de H. Schrift, evenals ook elders telkens gelijke namen; èn sommige namen komen *in deze zelfde lijst* bij Lucas *herhaaldelijk* voor. Hiertoe behoort ook, wat wij echter vanwege de belangrijkheid, afzonderlijk noemen: dat

7. Mattheus de lijn geeft van *Salomo*, Lucas die van *Nathan*, 2 *Sam.* 5 : 14. Daargelaten de vraag, of de overeenkomst der namen *Salathiël* en *Zorobabel* in beide te verklaren zij als een samentreffen, een kruising, van beide lijnen, die daarna toch weer geheel uiteengaan [1]); dan, of ook hier slechts gelijkheid van namen voorkomt en niet dezelfde personen bedoeld worden, in beide gevallen is dit onderscheid zeer opmerkelijk; zóó zelfs, dat ook Calvijn hieruit besluit, dat *niet* de *beide lijsten* de *vleeschelijke* afkomst uit David aanwijzen. Wat is natuurlijker, eenvoudiger, dan aan te nemen, dat Lucas in een geschrift, bestemd voor het volk, ja, voor alle volken, niet allerlei genealogische bizonderheden er bij denkt, welker aanduiding dan toch wel noodig ware geweest, maar bepaaldelijk een ander geslacht en persoon dan Mattheus wil aanwijzen?

8. Dit klemt temeer, als wij hierop letten, dat Lucas, die in zijn Evangelie, zie boven, niet onduidelijk de afstamming ook van Maria uit David doet uitkomen, nergens van *haar* zegt, wat hij van *Jozef* getuigt: dat Zij uit *het huis* en uit het geslacht van David was. Dat de Engel aangaande *Jezus* zegt: God zal Hem den troon zijns vader Davids geven, bewijst *voor Maria* alleen, dat David, de vleeschelijke vader van haar zoon, dus ook haar vader is. De Engel voegt dus saam, wat Jezus door Zijne vleeschelijke moeder zou zijn, nl. *zoon* van David, én hetgeen hij door Zijnen wettelijken vader zou wezen, nl. *erfgenaam* van Davids *troon*. Zoowel deze toekenning van *beide* aan *Jezus*, als het alleen aan *Jozef* toegekende recht op Davids huis, d. i. de koninklijke waardigheid, is dus mede een bewijs, dat Lucas, Jozef's erfrecht kennende en vermeldende, met Maria's afstamming uit een andere dan de Salomonisch-Koninklijke lijn bekend is, en deze in en buiten de lijst aanwijzen wil.

---

1) Dr. Robinson. „*Overeenstemming der vier Evangeliën*" § 13, zegt: „Jozef en Maria stamden beide af van Zorobabel. Jozef door Abiud, de oudste zoon, *Matth.* 1 : 13; Maria door Rhesa, de jongste, *Luc.* 3 : 27. Merk ook op, dat de beide takken van het geslacht van David, die van Nathan en die van Salomo, vereenigd waren in den persoon van Zorobabel, uit het huwelijk van Salathiël met de dochter van Neri. Alzoo vereenigt Jezus werkelijk in Zijn persoon al de rechten en voorrechten van David. Hij is Davids zoon in den uitgestrektsten en volkomensten en volmaaksten zin des woords."

9. Zeer opmerkelijk is het ook, dat de lijst bij Mattheus de namen van vrouwen bevat, nl. *Thamar*, *Ruth*, en *degene die Uria's* [vrouw was geweest], behalve die van Maria zelve; terwijl Lucas geen enkelen vrouwennaam vermeldt. Dit verschil is niet te verklaren, indien beide het geslacht van Jozef, of van Jozef en Maria saam — Calvijn e. a. — voorstellen. Wèl, bij onze opvatting. Dan toch had Mattheus bedoelingen, die Lucas niet kon hebben, of op andere wijze bereikte; nl. aan te wijzen, dat *Jezus* ook heidensche en zondige vrouwen tot voormoeders gehad heeft, derhalve ook aan niet-joodsche en diep gevallen menschen is verwant, en ook voor de zulken tot Zaligmaker is gezalfd. Wat *Mattheus* alzoo slechts aanduidde, is bij *Lucas hoofdgedachte* en *hoofddoel*; daarvoor had hij, opklimmende tot Adam, geen behoefte aan enkele bij Israël gerekende heidensche vrouwen. En in zijne lijst was voor vrouwennamen geen plaats, nu hij het geslacht aangaf van den Zoon van Adam en Zoon van God: Zoon van den eersten stamvader, én van den Schepper, die dezen menschenzoon had doen geboren worden uit eene vrouw, welke èn door den persoon haar Zoons, én door de oorzaak harer ontvangenis, een éénige plaats bekleedt in de geschiedenis der vaders en moeders, als de bij uitstek begenadigde, de gezegende onder de vrouwen, naar des Engels groetenis. c. 1 : 28.

10. In het oog loopend is de historisch-chronologische indeeling van de lijst bij *Mattheus*, waarvan bij *Lucas* geen spoor of schaduw te vinden is. Indien Lucas *Jozef's* geslacht had willen voorstellen, waarom zou hij dan ook hierin, en ook dit stilzwijgend, van Mattheus afwijken? Mattheus wil blijkbaar aantoonen, dat onder alle wisselingen van Israëls volk en Davids huis, in beider opkomst, bloei, en verval, Gods belofte aan Abraham en David heeft doorgewerkt, en Davids koningsstam, den stam van Isaï, waaruit een rijsje was beloofd, heeft bewaard, totdat de beloofde Christus is gekomen, en David's koninklijke rechten door Jozef op Hem zijn overgegaan. *Lucas* echter, die niet de lijn van Salomo, maar van Nathan, geeft, had geen enkele reden om de koninglijke waardigheid en hare historie te vermelden, veelmin om daarnaar zijne lijst in te richten. De vleeschelijke afkomst van Jezus, niet alleen uit David, maar ook uit Adam, kon hij niet duidelijker, niet krachtiger, niet doelma-

tiger, voorstellen dan door eene lijst die, zonder eenige bizonderheid en zonder eenig oponthoud, van Jezus tot David en van David tot Adam afdaalt.

Dat hij zoomin van Jezus tot David er iets tusschenvoegt als van David tot Adam, is ook weder een aanduiding, dat wij hier een éénsoortige, innerlijk harmonische, één doel beoogende, d. i. de natuurlijke of vleeschelijke, genealogie van Jezus hebben.

11. *Mattheus* zegt met zoovele woorden, dat „*Jakob* gewon Jozef", evenals Abraham gewon Izaak; derhalve, dat Jozef de *vleeschelijke zoon* is van Jakob. *Lucas* daarentegen zou, als de lijst *niet* JEZUS', *maar* JOZEF'S geslacht aanwees, een ander als Jozefs vader noemen, door Jozef voorte stellen als den zoon van Heli.

De bewering — ook van Calvijn, Kurtz e. a. — dat men wel een Leviraatshuwelijk kan aannemen, omdat ook de vader van Jacob en die van Heli denzelfden naam dragen nl. Matthan, mist allen vasten grond; dewijl naamsgelijkheid niets bewijst. Ook is van een Leviraatshuwelijk geen sprake, noch eenige zinspeling daarop te ontdekken, zoomin bij Mattheus als bij Lucas. Daarenboven zou een Leviraatshuwelijk van Heli, Jozefs' vader, in casu met de vrouw van zijn broeder Jakob, op wiens naam en in wiens recht dan *wettelijk* Jozef zou zijn gekomen, òf omgekeerd van Jakob, Jozefs vader, met de vrouw van Heli, een tal van andere Leviraatshuwelijken noodig maken. Want de *vader* van *Matthan* is bij Mattheus en van *Matthat* bij Lucas ook niet *de zelfde*; maar de Matthan bij Mattheus, de vader van Jakob, wordt genoemd de zoon van Eleazar, en Matthat bij Lucas, de vader van Heli, is afkomstig: *van Levi.* De slotsom ligt voor de hand. Mattheus geeft de geslachtlijst van *Jozef*, wiens vader Jakob heette; *Lucas* die van *Jezus*, uit *Maria*, wier vader *Heli* was.

12. Bij al deze gronden mag ook een getuigenis der historie van de eerste eeuwen wel een plaats vinden. 't Is tweeledig: *a.* van *Justinus Martyn* en *Irenaeus* in de 2de eeuw, die van de afstamming van Maria uit David spreken als van iets dat algemeen bekend en erkend is; *b.* van joodsche Rabbijnen, die in hun grove lasteringen betreffende Maria haar aanduiden als eene dochter van Eli of Heli, welke naam in den stamboom bij

ucas na die van Jozef voorkomt. [1]) Ook deze getuigenissen be-
estigen het gevoelen, dat Lucas de afkomst van Jezus door
Aaria uit Heli, en alzoo uit David en Adam, beschrijft.

De tegenwerping tegen dit gevoelen, dat de Joden niet ge-
voon waren vrouwen in den geslachtsboom op te nemen, wordt
veerlegd door O. T. registers en ook door dat van *Mattheus.*
Al ware dit *niet* zoo, toch zou die tegenwerping niet gelden
egen Lucas' genealogie. Omdat hier *a* geen *naam* van eene
vrouw voorkomt; *b* niet *eene vrouw,* maar *Jezus* als de hoofdper-
soon, het hoofd des geslachts, wordt voorgesteld. Het bezwaar, dat
inderen aan het *niet*-noemen van *Maria's naam* ontleenen tegen
ons gevoelen, vervalt door het sub *b* aangevoerde. Bij de hooge
eere, die vooral in Lucas' Evangelie aan Maria wordt toegekend, is
iet zeer opmerkelijk, dat zij, nu JEZUS' optreden als Messias in ver-
band met Zijn stamboom in de menschheid vermeld wordt, zoo
gansch en al ter zijde treedt. Aan Zijn *Messiaswerk* heeft Maria
niet het minste aandeel; voor Zijn *Messiaswaardigheid* heeft
niet háár naam of persoon, *maar* de *uit haar ontleende afstam-
ming* uit David en Adam, beteekenis. Als Jezus optreedt is het:
Vrouwe, wat heb Ik met u te doen? en als Hij sterven gaat:
Vrouwe, zie uw zoon. Rome kon, als het nauwkeurig de H.
Schrift ging lezen, hieruit veel leeren. Maar tegen ons gevoelen
beduidt dit niets.

Dat er aldus één schakel zou ontbreken, en tusschen *Jezus* en
Heli een gaping zijn, is waar. Doch, men bedenke, dat de
stamboom zich naar de historie richten moet, niet de afstam-
ming naar de regelen van een genealogie. 't Is bekend, dat
vrouwen niet *aan het hoofd* van een genealogie werden opge-
genomen, ofschoon zij wel er in een plaats konden vinden. En
wat de *mannelijke lijn* aangaat, inderdaad ontbreekt er, in de
geschiedenis zelve, tusschen Heli en Jezus één mannelijke

---

1) Zie o. a. Komm.-Meyer: *Die Evv. d. Mk. en Lukas* van *Dr.
Bh. Weiss,* op Luk. 3 : 23: „. . . . . Uebrigens setzt ja auch Luc.
1 : 32, 69 (vgl. schon vs. 27) voraus, dass Maria eine Davididin
var (vgl. Just. dial. 100 und andere Väter) und der Talmud (tr.
Chag. 77, 4) nennt sie eine Tochter Eli's. Dass aber Lk. eine Ge-
nealogie der Maria fälschlich für die des Joseph gehalten (Bleek,
Ndr.) ist ihm nicht zuzutrauen".

schakel. JEZUS CHRISTUS is ontvangen en geboren „*zonder* toedoen *des mans*"! Dit was, naar Gods wil, Gods raad, het werk *des H. Geestes*. Zoowel Mattheus als Lucas hebben dit zoo nauwkeurig mogelijk in 't licht gesteld. De stamboom bewijst dus hierdoor zijne *waarheid*, zijn *trouw* aan *de geschiedenis*, zijne *harmonie* met *de leer onzer zaligheid*.

't Is daarom ook verwerpelijk, — nu eens daargelaten, dat, gelijk boven is aangewezen, de benaming υἱός, zoon, alleen bij *Jezus* gesteld is, en daarom de geslachtslijst aldus is te lezen: Jezus, zijnde de zoon .... van Eli, van Adam, van ... God — τοῦ Ἠλί, te vertalen: *kleinzoon* van Eli. Hoewel „*zoon*" meermalen in den zin van verwijderden graad in rechtstreeksche afstamming voorkomt, toch is dit om het gansch éénige van *Jezus*' verhouding tot een *vader* uit de menschen, onnoodig; en in verband met al het gezegde is het onaannemelijk.

Ternauwernood behoeven wij, na de systematische rij van aanduidingen en bewijzen, nog te zeggen, dat ook de voorslag, te lezen: *Jozef*, de *behuwdzoon* van Heli, verworpen moet worden. Dit toch was volstrekt niet gebruikelijk, dat men den behuwdzoon stelde in plaats van een eigen vleeschelijken zoon.

En reeds door de aangewezen doorgaande beteekenis van het lidwoord τοῦ in Lucas' geslachtlijst, alsmede door de inleiding, die niet *Jozef*, maar JEZUS in treffend verband, met blijkbaar gewichtvol doel, (zooals we boven hebben aangetoond) *aan het hoofd* van deze geslachtslijst plaatst, wordt ook deze en menig andere oppervlakkige bewering of vooronderstelling afgewezen.

Vele vragen kan men nu nog doen; menige bizonderheid geeft nog stof tot tal van opmerkingen; doch geen van alle is van groot gewicht voor de hoofdvraag, die wij tot de beslissende beantwoording wenschten te helpen brengen: *Zijn de genealogiëen bij Mattheus en Lucas de zelfde; òf waarvoor is de eene, en* waarvoor *de andere te houden?* En, hoe *is het groote verschil te verklaren?*

Zoo zagen we dan „het boek van Adams geslacht", dat als de heilige linie, in het begin des Bijbels, de tegenstelling vormt met het zaad der slang, met het geslacht van Kaïn, vervuld in

„het boek des geslachts van Jezus Christus", den zoon van David, den zoon van Abraham, hetwelk God in het Nieuwe Testament plaatst aan het hoofd der historie van „al wat Jezus begonnen heeft beide te doen en te leeren". *Hand.* 1 : 1. 't Is niet doenlijk hier naar alle zijden de heilrijke beteekenis van dit verband dier genealogieën aantetoonen. In aansluiting aan het begin van dit opstel noem ik slechts deze vijf zaken:

1. De, in haar tot alle geslachten sprekende, luide prediking van *Gods eere* als den God van *barmhartigheid* en *genade*, die Zijnen eeniggeboren Zoon aan de menschen heeft gegeven als hunner één: mensch geworden uit een mensch, evenals Hij is God uit God; en van Gods *almacht* en *trouw*, die, niet doende naar de zonden ook der heilige geslachten, en trots de woede des boozen, waardoor Adams geslacht, en Abrahams zaad telkens met uitroeiïng bedreigd en Davids troon neergeworpen is, op den voorzegden tijd *Jezus* als den zoon van David, van Abraham, van Adam, heeft doen geboren worden, en als den wettigen erfgenaam van den heiligen koningstroon in Bethlehem's registers doen inschrijven.

2. De waarheid der H. Schrift als de profetie en historie der Godsopenbaring, die, in hare ontwikkeling de belofte der verlossing ontplooiend, in de geboorte van den mensch Christus Jezus en Zijn woorden en daden, lijden en verheerlijking, hare vervulling heeft ontvangen, en ten volle vervuld zal worden in Zijne glorierijke wederkomst, die aan en door den ziener van Patmos is onthuld.

3. De grootheid van dezen Mensch. Gelijk Hij, de Beloofde, gekomen is in nederheid, zoo zeker zal Hij wederkomen in heerlijkheid. Zijne grootheid boven al wat groot is in den hemel en op de aarde, wordt door de geslachtregisters boven allen twijfel gesteld. Hij alleen heeft een geslachtboek dat doorloopt en opklimt tot het begin der menschheid, der schepping en der herschepping. Hij alleen van alle zonen Davids kan zeggen: Ik ben niet alleen de spruit, maar ook „de wortel en het geslacht" van David, de blinkende Morgenster. *Openb.* 22. Hij is de Verwachting Israëls en de Wensch aller Heidenen. Hij is ingegaan in de verlorene menschheid, om uit alle geslachten en talen een nieuw, rein, zalig, menschengeslacht te scheppen, —

geschapen in Christus Jezus", Ef. 2 — dat eeuwig met Hem God zal verheerlijken.

4. Het profijt voor de menschen. Allen menschen moet worden bekend gemaakt Hij, die is het Zaad van de vrouw, welke ons aller moeder is; in Wiens geslachtlijst zelve ook heidensche vrouwen de toebrenging der heidenen voorbeelden. Aan de grootste zondaren onder koningen en alle standen der volken mag en moet Hij worden verkondigd, die onder Zijne vaders en moeders naar het vleesch ook bij uitstek groote zondaren telt.

5. Ten besluite wil ik bizonder hierop uwe aandacht vestigen, belangstellende lezers. Voor ieder onzer is het de vraag, de vraag boven alle vraagstukken en belangen, die onzen geest bezig houden en ons leven bewegen: Ben *ik* van *het geslacht* van *Jezus?* Hij heeft een plaats in ons aller geslachtboek: niet alleen in dat der Joden; *Adam* is zijn en ons aller vader. Staat *onze* naam nu ook in het register van *Jezus*' „zaad"? Jes. 53 : 10. De roem der Joden op Abraham als hunnen vader, is ijdel; alleen zij die van Christus zijn, door het geloof met Hem vereenigd, zijn het ware zaad Abrahams en naar de beloftenis erfgenamen van de eeuwige schatten des Koninkrijks van David. *Gal.* 3 : 29. „Hij is gekomen tot het Zijne, en de Zijnen hebben Hem niet aangenomen." Zóó klaagt de heilige geschiedschrijver. Maar — zóó gaat hij jubelend voort — zoo velen Hem aangenomen hebben, dien heeft Hij macht, (d. i. recht, den rang en de eere van het Verbondsvolk: als kinderen Gods op te treden,) gegeven, kinderen Gods te worden, *γενεσθαι*, nl. die in Zijnen Naam gelooven; die niet uit den bloede, noch uit den wil des vleesches, noch uit den wil des mans, maar uit God geboren zijn. *Joh.* 1. *Daarom* is de *genealogie der Schrift* met de genealogieën van Jezus, die de Christus is, *aan het einde. Daarom* treedt *in plaats van het volk Israëls*, dat het onderwerp is der historie van het O. T., *Jezus* op als de hoofdpersoon der N. T. geschiedenis van de Godsopenbaring. En na Zijne hemelvaart treedt *Zijn* geslacht in de historie voorop; Zijne familie, de Gemeente uit alle volken, die Hij heeft gekocht met Zijn bloed en wedergeboren door Zijnen Geest. Zijnen Vader noemt Hij Zelf hunnen Vader, Zijnen God hunnen God.

Wie tot deze heilige familie *Matth.* 12 : 49 en 50, behoort, heeft zelfs den dood niet te vreezen. Verzoend met God, verlost uit Satans macht, zal hij den dood niet zien in der eeuwigheid. In het geslachtboek van Adam klinkt u bij elken nieuwen stamvader het gelui van de grafbel tegen: „en hij stierf". Maar de Zoon des menschen, gestorven om doodsschuldigen van den dood te verlossen, is uit de dooden opgestaan; en Hij sterft niet weer: de dood heerscht niet meer over Hem! *Rom.* 6 : 2. Hij heeft de sleutels der hel en des doods. *Openb.* 1 : 8. „Ik leef en gij zult leven", *Joh.* 14 : 19, is het woord, de wet des levens, die alleen geldt in het Koningrijk Gods, en voor ál de leden der familie van Jezus. De enkele opwekkingen uit de dooden, die Zijne macht heeft gewrocht toen Hij nog op aarde was, zijn profetieën-van-de-daad, die den waren Jezu-ieten toeroepen: stervende zult gij leven. Straks wekt de stem van Jezus, uw Hoofd en Heere, uw Zaligmaker en uw broeder, u op uit de dooden. Om de sombere kleedij en woning der graven te verwisselen met de heerlijkheid Gods in de nieuwe hemelen en op de nieuwe aarde. Millioenen kinderen der menschen, door Gods genade in dezen Olijfboom ingeënt, bloeien reeds in 's Vaders hemelhof; en dagelijks arbeidt nog de H. Geest met en door het Evangelie om de gegevenen des Vaders allen toe te brengen tot den éénigen Middelaar Gods en der menschen. In de harten van al de kinderen Gods, de broeders en zusters van Jezus, en in Hem van elkander, waakt nu en dan het heimwee op om den Schoonsten aller menschenkinderen te zien en op volmaakte wijze te loven. Nog een wijle, en Hij komt. „Ja Ik kom haastelijk, Amen," roept Hij al Zijnen familieleden toe uit den Hooge; uwe plaats is weldra bereid.

„ .... En ik zag, en ik hoorde eene stem veler Engelen rondom den Troon, en de Dieren, en de Ouderlingen; en hun getal was tienduizend maal tienduizenden, en duizendmaal duizenden; zeggende met eene groote stem: Het Lam, dat geslacht is, is waardig te ontvangen de kracht, en rijkdom, en wijsheid, en sterkte, en eer, en heerlijkheid, en dankzegging". *Openb.* 5 : 11.

Van dat lied leert de familie van Jezus op aarde de eerste

tonen zingen. En daarom, laten wij allen bedenken, dat boven al onze familierelaties 't voor een iegelijk van ons de eerste vraag is en blijft: Staat ook mijn naam in het geestelijk geslachtregister van Jezus, den Christus, den Zoon van God; in het boek des levens des Lams, dat geslacht is? Hieraan kan ieder dit beproeven en weten: of gij, hoewel Hem niet ziende, maar geloovende, *I Petr. 1*, Hem nochtans liefhebt; of gij Zijnen lof wilt zingen, en met al Zijn volk leven en arbeiden voor Zijnen Naam en Zijn Rijk.

Welgelukzalig allen, die deze eenheid des geloofs met den Heere Jezus kennen, als leden des lichaams, waarvan Hij het Hoofd is.

Zij of worde dat onuitsprekelijk heil ons aller deel!

K. L. L.

EEN NIET ONBELANGRIJK STUK UIT DE DAGEN DER AFSCHEIDING.

Sedert *Oct. 1909* hebben tal van Gereformeerde Kerken in ons vaderland mogen herdenken, hoe zij zich vóór 75 jaar hebben afgescheiden van de Nederlandsche Hervormde Kerk. De Afscheiding was eene wederkeering tot de leer, de tucht en den dienst der Gereformeerde vaderen,

De geloofsdaad van den eenvoudigen, maar moedigen Ulrumschen predikant, eene daad, die opkwam uit het wedergeboren hart, heeft rijke vruchten afgeworpen. Ze is van verstrekkenden invloed geweest, niet alleen op het kerkelijk en godsdienstig, maar ook op het maatschappelijk leven van ons volk.

De Afscheiding is niet geweest eene nieuwe kerkformatie, maar ze was *Reformatie*. De Gereformeerde Kerken zijn niet in *1834* en latere jaren ontstaan. Om tot haar oorsprong te komen, moeten we verder terug dan tot de vorige eeuw. Ook in de 16e eeuw vinden we haar geboorteacte niet. Want ook de kerken der *Hervorming* waren geen nieuwe kerken. Gelijk onze vaderen in 't begin en tegen 't eind der 19e eeuw het Synodale juk hebben afgeworpen, zoo hadden ze in de 16e eeuw de Pauselijke hierarchie op zij gezet. De Protestantsche godsdienst was de oude, de Roomsche de nieuwe. „Het Papisme is nieuw, het Protestantisme is oud," zei Prof. Fabius in zijne openingsrede van de Jaarvergadering van de Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden Grondslag, gehouden te Leeuwarden in 1908. Deze Hoogleeraar heeft er bij die gelegenheid aan herinnerd, dat onze geslachtslinie nog verder teruggaat dan tot de Apostelen. Want de Christenen stammen in rechte lijn af van Mozes en Abraham. Diegenen, die uit het geloof zijn, zijn immers kinderen Abrahams. Onzen geestelijken stamboom zien we doorloopen tot het Paradijs. Het Evangelie, daar door God zelf geopenbaard, van het zaad der vrouw, *dat* Evangelie is onze geboorteacte.

Wat dus in *1834* te Ulrum en later in andere plaatsen is ge-

schied, is geweest: Reformatie, Hervorming, langs den weg der Afscheiding.

Tal van Kerken gevoelden zich gedrongen deze Afscheiding in 'n feesture te herdenken. Ulrum ging natuurlijk voorop, (*14 Oct. 1834*); daarop volgden Smilde (20 Nov. 1834), Delfzijl (15 Sept. '35), Bolsward (1835), Drogeham (1835), Hattem (21 Nov. '35), Sneek (27 Nov. '35), Harlingen, Sexbierum en Minnertsga (1 Dec. 1835), Almkerk en Wanswerd (1836) en andere.

Zulke jubilea zijn van rijke beteekenis. 's Heeren daden worden dan verkondigd, Zijne trouw wordt dan groot gemaakt; de liefdeband tusschen de ouderen wordt versterkt en aan de jongeren wordt de geschiedenis voorgehouden.

't Is in den regel de taak van den pastor (de pastores) loci, bij zulke gelegenheden het verleden voor de aandacht te stellen. Eene taak, die niet weinig voorbereiding kost, maar waarvan de moeite rijkelijk wordt beloond. De archieven worden eens weer doorgezocht en de oude notulenboeken (voorzoover ze tenminste nog aanwezig zijn) te voorschijn gehaald. 't Zijn rijke bronnen, waaruit zooveel is te putten. Zij doen ons inleven in 'n tijd, die spreekt van strijd en zegen, die getuigt van menschelijke zwakheid en van de kracht der Goddelijke genade.

Aan mij was opgedragen, bij gelegenheid van de feestviering van de Geref. Kerk te Harlingen, iets uit de *eerste jaren* na de Afscheiding mede te deelen.

Ik ging op onderzoek uit, maar werd teleurgesteld. Ons oudste notulenboek begint met de handelingen van de Kerkeraadsvergadering, gehouden *28 Febr. 1844.* Al het vroegere ontbreekt, tenminste in *ons* archief. Uitvoerig en duidelijk, staat evenwel de geschiedenis dier eerste jaren vermeld in de notulenboeken van de Gereformeerde Kerk te Sexbierum. Harlingen en Sexbierum toch zijn als „tweelingzusters" te beschouwen. Beider geschiedenis van de eerste jaren is dus één.

Welwillend stond de Kerkeraad van Sexbierum mij het oude notulenboek ter inzage af. Het trok terstond mijne aandacht, dat op den rand de korte inhoud van elk der artikelen nauwkeurig was aangegeven; deze aanteekeningen stellen den onderzoeker in staat, spoedig een overzicht van den inhoud te krijgen.

De eerste bladzijden verhalen ons de geschiedenis van het

zoogenaamde „ontstaan" der gemeente op *1 Dec. 1835.* 't Is 'n kloek stuk, waard om ook in breederen kring gelezen te worden. Veronderstellende, dat meerderen er belang in stellen het te lezen, vraag ik er 'n plaatsje voor in ons „Gereformeerd Tijdschrift".

Hier en daar heb ik 'n enkele wijziging aangebracht, waardcor evenwel de inhoud geene verandering heeft ondergaan.

't Stuk luidt aldus:

„Den genadigen God en Vader van onzen Heere Jezus Christus heeft het uit ontfermende liefde behaagd, uit genade door Zijn Geest Zijnen kinderen den toestand te ontdekken, waarin zij verkeerden vanwege het bestuur, waaronder zij leefden, hetwelk de wetten en de regels verbroken had, die de Koning der Kerk aan Zijne gemeente gegeven heeft, die Hij van eeuwigheid uitverkoren en door Zijn bloed gekocht heeft. En daarom is het, dat de gemeente des Heeren geene gemeenschap hebben kan met den dienst der afgoden; en daarom is het ook, dat de Heere tot haar zegt: „ga uit van haar, mijn volk! opdat gij aan hare zonden geene gemeenschap hebt, en opdat gij van hare plagen niet ontvangt", *Openb. 18 : 4,* en: „wat samenstemming heeft Christus met Belial? of wat deel heeft de geloovige met den ongeloovige? Of wat samenvoeging heeft de tempel Gods met de afgoden? Want gij zijt de tempel des levenden Gods; gelijkerwijs God gezegd heeft: Ik zal in hen wonen, en Ik zal onder hen wandelen; en Ik zal hun God zijn, en zij zullen Mij een volk zijn. Daarom gaat uit het midden van hen, en scheidt u af, zegt de Heere." *(2 Cor. 6 : 15 v.v.)*

Al lang zijn onze vaders er bedroefd over geweest, dat de toestand alzoo was; het is al zoover gekomen, dat onze Koning aller koningen van den troon is geworpen in Zijn regeer over Zijne gemeente en daarvoor in de plaats is gesteld een zondig menschelijk persoon, Minister van Eeredienst genaamd, die wetten en regelen invoert naar menschelijke vonden, hetwelk op eene bedekte wijze is toegegaan. Maar den Eenigen en Drieeenigen God en Vader van onzen Heere Jezus Christus heeft het niet behaagd, om dat zoo in het verborgen te laten. Hij heeft eenige mannen hiertoe door den Geest bekwaamd; en deze heeft de Heere willen gebruiken, om Zijne gemeente daar-

van kennis te geven in geschriften, en haar door Zijn Geest en genade te doen zien den toestand, waarin zij verkeerden, en daarom deed het ons noodzaken om afstand te doen van zulk een genootschap.

Wij werden bekend gemaakt met hetgeen plaats gevonden had in andere provincies zooals in Groningen en N.-Brabant met de leeraars H. de Cock en H. P. Scholte en meer anderen. En dit werd gedurig het onderwerp onzer samenspreking, totdat wij eindelijk tot het besluit kwamen, om ons ook met de gemeente te vereenigen en ook openlijk te toonen met die gemeente te strijden voor het allerheiligst geloof, dat eenmaal den heiligen is overgeleverd.

Het werd ons bericht, dat voornoemde Leeraars genegen waren tot ons over te komen, indien wij zulks begeerden. En toen hebben wij ook goedgevonden ons te vereenigen naar de wetten van onzen Koning, en ons te zamen te verbinden, om aan de leer onzer vaderen vast te houden, die alleen de eere van den Drieëenigen God bedoelden en zich niets voorgenomen hebben te weten, dan Jezus Christus en dien gekruist.

En daarom is het, dat wij ook besloten en onderling goedgevonden, kennis te geven aan Ds H. de Cock uit Groningerland dat die tot ons zou overkomen. En nadat hij te Sneek in Friesland de gemeente heeft gesticht, is hij toen eerst naar Minnertsga gereisd, met de bedoeling, dat ook die van Sexbierum en Harlingen en elders daar zouden komen. Maar dit was de weg des Heeren niet. Want er werd over geraadpleegd, en die bedoelingen werden niet goedgevonden; want dit alles zou zoo spoedig niet kunnen geschieden, dewijl het met orde en stichting moet geschieden; en dat kon op deze wijze niet gebeuren, daar er leden waren, die zoo ver niet konden reizen.

En toen werd er een brief geschreven van Sexbierum naar Minnertsga, waar Ds de Cock reeds was.

Ds H. de Cock heeft verstaan, dat het de weg was, om naar Sexbierum te reizen en heeft bericht, dat hij zou overkomen, en dat die van Harlingen en elders daar ook zouden komen. En dit werd bekendgemaakt aan die van Harlingen, en intusschen werd Ds de Cock van Minnertsga gehaald met den wagen naar Sexbierum op den *1en Dec. 1835.*

En toen heeft het den genadigen God behaagd om het verbond te vernieuwen en ons te doen wederkeeren tot Hem, die het Hoofd is Zijner gemeente en de Man zijner vrouw, en ons opnieuw te verbinden aan Hem, nadat wij met vele boelen geboeleerd hebben, en ons onderling te verbinden tot eene gemeente, afgezonderd van alle secten, en te zamen in de mogendheid des Heeren te strijden voor het allerheiligst geloof.

En toen heeft Ds H. de Cock voor de eerste maal in de gemeente de woorden verklaard en toegepast uit *2 Cor. 6 : 14* en zijn de ouderlingen en diakenen verkozen en bevestigd, na gebeden en gedankt te hebben.

Daarna is er over gesproken, dat, wanneer de gemeente grooter werd, er in het vervolg ook eene gemeente te Harlingen kon afgezonderd worden, om aldaar dan ook een afzonderlijken Kerkeraad te hebben; en ook werd den Heere gebeden, dat Hij arbeiders in Zijn wijngaard uitstoote in onze gemeenten in Friesland."

Tot zoover dit kloeke stuk onzer vaderen. Er blijkt uit, dat hun daad een geloofsdaad was, verricht in gehoorzaamheid aan 's Heeren Woord. 't Was ook bij hen: „ziende in het gebod en blind in de toekomst". En die toekomst moge zware vervolging over hen gebracht hebben, ze mag ook het gebrekkige van menschelijk werk in 't licht gesteld hebben, toch heeft ze ook geleerd, dat de Heere Zijn werk in het leven behoudt.

Den *1en Jan. 1836* werd de uitgestooten Leeraar S. van Velsen door de afgevaardigden der Kerken in Friesland verkozen tot hun Herder en Leeraar. En ook voor Friesland bleek het werk der Afscheiding ten rijken zegen te zijn.

H. V. D. W.

NALEZING.

HUISGEZIN OF VEREENIGING.

De Heraut memoreerde onlangs de zeer onderscheiden uitspraken van de kantonrechters te 's Gravenhage en te Zutfen in zake de zoogenaamde kerkelijke belasting. De rechter te 's Hage beschouwde de kerk niet als eene vereeniging, maar oordeelde, dat een in de Hervormde Kerk gedoopt persoon ook lidmaat dezer Kerk is.

> Een lijnrecht tegenovergesteld standpunt nam de kantonrechter te Zutfen in. Hij overwoog, dat de Hervormde Kerk een erkend zedelijk lichaam is, en dus ook voor haar het *burgerlijk recht* geldt. Volgens dat burgerlijk recht nu, zou iemand, die als kind gedoopt wordt, alleen dan als lidmaat der Kerk beschouwd kunnen worden, wanneer de vader, als wettige vertegenwoordiger van het minderjarige kind, uitdrukkelijk te kennen had gegeven, dat hij zijn kind als lid der Hervormde Kerk aangaf. Aangezien echter de vragen bij den doop, aan den vader gedaan, alleen betrekking hebben op de opvoeding van het kind, maar niet op het lidmaatschap der Kerk, oordeelde de kantonrechter, dat door die vragen geen band ontstaan was tusschen den doopeling en de Kerk, de gedoopte derhalve geen lid was der Kerk, en dus ook geene belasting te betalen had. Op dien grond werd aan de kerkvoogden hun eisch ontzegd.

De schrijver stipte een en ander in verband met deze kwestie aan. Veroordeeld werd de meening, als zou het burgerlijk recht, dat voor vereenigingen geldt, hier kunnen beslissen. De rechter moet rekening houden met het eigenaardig karakter der Kerk. Het publiek recht der Kerk, gelijk Groen het noemde, dient door de Overheid erkend te worden, en daarom is een wettelijke regeling dringend noodig.

En niet minder werden gewraakt èn de processen, door kerkvoogden der Hervormde Kerk herhaaldelijk tegen belastingweigerachtigen gevoerd, èn de belasting zelve, die vloekt tegen den aard en het wezen der Christelijke Kerk. Maar voor ons is vooral van beteekenis, wat *De Heraut* in dit verband uitsprak aangaande de beteekenis van den doop voor het lidmaatschap der Kerk.

> Het beroep van den Zutfenschen kantonrechter op de doopvragen is dan ook niet gelukkig. Blijkbaar heeft de

kantonrechter alleen de derde doopvraag gelezen en niet de eerste, want daarin wordt aan den vader van het kind uitdrukkelijk de vraag voorgelegd, of hij niet erkent, dat onze kinderen als lidmaten van Christus' gemeente behooren gedoopt te worden. Maar ook al stond dit niet expressis verbis in de doopvragen uitgedrukt, dan zou dit toch er niets toe afdoen. Een vader, die zijn kind ten doop presenteert, verklaart daarmede den doop te begeeren, gelijk de Kerk dien doop opvat. Aangezien nu de Kerk den doop uitdrukkelijk noemt een „zegel der inlijving in de Kerke Gods", ligt in de aanvrage van dien doop een mutuus consensus, een stilzwijgende erkenning, dat dit kind een lidmaat der Kerk is.

Ook de opmerking, die wel gemaakt is, dat de doop de kinderen zou inlijven in de algemeene Christelijke Kerk, maar niet in een bepaalde Kerk of kerkgenootschap, is niet juist. Onze vaderen hebben de onderscheiding in dien zin nooit gemaakt. Voor hen was de Gereformeerde Kerk *de Christelijke* Kerk; hoogstens werd ter nadere aanduiding, er nog aan toegevoegd: de Christelijke Kerk *alhier*. En dat de doop wel degelijk volgens de Gereformeerde opvatting een band legt tusschen den doopeling en de geïnstitueerde Kerk, blijkt wel duidelijk uit het formulier voor den doop van een volwassene, waar aan dezen gevraagd wordt, of hij *in de gemeenschap der Christelijke Kerk* zal volharden. Het volharden in de gemeenschap met *deze* Kerk onderstelt, dat de gemeenschap door den doop gelegd is.

De laatste conclusie is o. i. minder juist uitgedrukt. De doop is geen *middel* ter inlijving, maar een *zegel* van de inlijving, wat uiteraard niet hetzelfde is. Maar overigens zijn we dankbaar, dat de schrijver opkomt voor het eigen karakter van de Kerk des Heeren. Ook onder ons wordt al te weinig dat geheel eigensoortig karakter der Kerk in het oog gehouden. De Kerk is geen *vereeniging* van wedergeborenen, maar het *Huisgezin* van onzen Heere Jezus Christus. En lid van een huisgezin wordt men niet door vrije wilskeuze, maar door geboorte.

G. D.

EENE GUNSTIGE KENTERING.

Dezer dagen verscheen van *H. Lietzmann's Handbuch zum Neuen Testament*, het tweede gedeelte van het vierde deel. Het bevat de verklaring der algemeene zendbrieven en is geschreven door Dr. HANS WINDISCH, privaat-docent te Leipzig.

Zooals men weet, plaatsen Lietzmann en zijne medewerkers zich op het „Religions-geschichtliche" standpunt. De bedoeling van het Handbuch is in kort bestek alles te geven, wat volgens de schrijvers tot verklaring van het Nieuwe Testament kan dienen. Tot dusver stonden al de verschenen deelen in het teeken der hyperkritiek. In zekeren zin zelfs nog meer dan de evenzeer bij Mohr te Tübingen uitgekomen *Hand-Commentar zum Neuen Testament* van *H. J. Holtzmann* c. s. Prof. Lindeboom heeft Geref. Tijdschr. X, 12 bl. 399 reeds de aandacht gevestigd op *Wendland's Hellenistisch-Römische Kultur* (H. z. N. T. I. 2), waarin werd toegegeven, dat het Christendom uit het Hellenisme niet kan worden verklaard. En nu lezen we in *Windisch's* voorbericht:

> Klingende Namen sind den sieben Briefen aufgeheftet: zwei Brüder Jesu und die zwei bedeutendsten Apostel des Hernn — welche Folgerungen ergeben sich, wenn die Aufschriften im überlieferten Sinne angenommen werden könnten! Die traditionelle Kritik leugnet die „Echtheit", und deren Bestreitung gilt fast als Merkmal wissenschaftlicher Denkweise. Mich hat eine selbständige Durchforschung des Sachverhalts nur beim Jac. und II Petr. zu unbedingter Verwerfung der Tradition geführt, dagegen konnte ich beim Jud. und I Petr. zu keiner sicheren Entscheidung gelangen, weil ich einige Argumente der Kritik nicht anzuerkennen vermochte und auch die Schwierigkeiten der kritischen Anschauung stärker empfand als es sonst üblich ist.

Ook in den kommentaar zelf vinden we uitlatingen in dezen geest, zoo b.v. bl. 43, waar wordt uitgesproken, dat toch eigenlijk niemand anders dan de broeder des Heeren den brief van Judas kan hebben geschreven. Zoo is hier eene merkwaardige kentering ten goede. Een medewerker van Lietzmann erkent de „echtheid" der brieven van Joh. en helt er toe over om ook Jud. en Petr. als echt te aanvaarden. Wie weet, gaat de schrijver in eenen eventueelen tweeden druk nog niet wat verder den goeden kant uit! Maar is dit aanvankelijk terugkomen van de paden der onechtverklaring niet eene ernstige waarschuwing voor hen, die veel te spoedig gereed zijn met het overnemen van de methode en de resultaten der kritiek, of die zich aan hare bekoring maar nooit geheel kunnen ontworstelen?

In verband met dit laatste, wijs ik nog op eene andere uitspraak in hetzelfde voorbericht:

Des weiteren darf ich zur Charakterisierung meiner Arbeit hervorheben, dass mir ein Hauptprinzip neutestamentlicher Kritik, das übrigens gleichmässig von Forschern aller Richtungen gehandhabt wird, zweifelhaft geworden ist, das Bestreben, zwischen den einzelnen Schriften literarische Abhängigkeitverhältnisse zu konstruieren. Mir ist, wenn ich nicht irre, vor allem durch Hermann Gunkel eingeprägt worden, dass man sprachliche und sachliche Anklänge zunächst durch allgemein verbreitetes Sprach und Gedankengut erklären muss.

Ook hier een betreden van betere wegen!

Voorzeker, deze dingen zijn onder ons herhaaldelijk uitgesproken. Het merkwaardige is, dat ook aan de overzijde de oogen beginnen open te gaan.

S. F. W. G.

RECENSIËN.

Kerkelijke Deputaten. Hun werkkring en bevoegdheid inzonderheid gelijk deze gekend worden uit de handelingen der Zuid-Hollandsche Synoden en Deputaten. Door Dr H. C. RUTGERS. 264 bladz. *Kampen*, J. H. KOK. *f* 2.—.

De jonge Doctor heeft een goed werk gedaan door de belangrijke zaak van het Deputaatschap aan een opzettelijk onderzoek te onderwerpen. Hij kon het met recht een actueel onderwerp noemen. De Kerk des Heeren toch kan het Deputaatschap niet missen, maar heeft toe te zien, dat het niet ontaarde. De lezing van dit proefschrift kan er opnieuw weer van overtuigen. Bij de herinnering aan de toestanden van voorheen gevoelen we ons dankbaar gestemd voor den zegen, dien wij mogen genieten, maar worden we tevens gewaarschuwd tegen gevaren, die eertijds zich openbaarden.

De schrijver heeft zijn onderwerp beperkt tot de „Synodale deputaten", aan wie bijna alles, wat de synode in last te geven had, werd opgedragen. Ter Generale Synode werden zulke deputaten niet benoemd. Men handelde oorspronkelijk evenals wij in onze dagen doen. Voor elke zaak afzonderlijk werden gecomitteerden aangewezen ter uitvoering van besluiten der synode. Haarlem 1582 is met de benoeming van bedoelde algemeene deputaten begonnen en sinds 1587 ging dit ter particuliere synodes geregeld voort. In de Dordtsche Kerkordening werd de regeling daarvan officieel opgenomen, wat zeer begrijpelijk is, ook afgedacht van de beide motieven, door Dr H. H. Kuyper in de „Postacta" genoemd (23).

Dr Rutgers koos ter behandeling met name de Zuid-Hollandsche Deputaten, wier werkkring het meest omvangrijk was. En achtereenvolgens worden dan beschreven de regelingen voor, de werkkring en de bevoegdheid van die Deputaten, om bij wijze van toepassing een slothoofdstuk te wijden aan de hedendaagsche Deputaten. De orde van behandeling kon o. i. beter zijn, maar dit is van ondergeschikt belang.

Laat ons met dankbaarheid herinneren aan het licht der historie, hier ontstoken.

We zien in de eerste plaats, hoe voorzichtig men dient te zijn met het maken van regelingen. Men is zoo spoedig op weg naar een kerkelijken reglementenbundel, waarin men het kerkelijk leven verstikt (35).

Voorts blijkt duidelijk het gevaar van finantieele voordeelen, aan een deputaatschap verbonden. Met name in Zuid-Holland was aan het Deputaatschap niet alleen een hooge eere, maar ook een beteekenend staatstractement verbonden (f650 à 700). En dit werd helaas de oorzaak van „veele kuyperyen en quade practyken". Na veeljarige ellende werd er een einde aan gemaakt door de bepaling, dat alle predikanten naar toerbeurt het deputaatschap zouden waarnemen — een maatregel intusschen „nauwelijks beter dan de kwaal" (58).

En eindelijk is het naar de lessen der geschiedenis geraden, geen „algemeene" deputaten als in de tijden der Republiek te benoemen, omdat men zoo licht komt tot een soort college, dat zich langzamerhand meer bevoegdheid toeëigent dan behoorlijk is. Over het algemeen is er wel voor gewaakt, dat deputaten niet teveel macht werd toegekend en deputaten zelve eerbiedigden de grenzen hunner bevoegdheid. Maar de bewijzen van het tegendeel ontbreken niet. De Utrechtsche kerkorde van 1612, onder Remonstrantschen invloed opgesteld, is wel een sterksprekend voorbeeld (192).

Genoeg, om de belangrijkheid van dit proefschrift te doen gevoelen. In hfdst. V „De hedendaagsche deputaten" worden de Utrechtsche wijzigingen der kerkorde kortelijk gereleveerd, om aan te toonen, dat we thans in het goede spoor zijn. Een drietal bijlagen zijn ten slotte aan het werk toegevoegd: I. De rooster van 1768 ter verdeeling van de Synodale Commissiën. II. Het plan van 1769 ter verdeeling van de volgens den rooster van 1768 aan de stadspredikanten toekomende Synodale Commissiën. III. De rooster van 1790 ter verdeeling van de Synodale Commissiën.

Inzake een paar ondergeschikte punten zetten wij een vraagteeken. Zoo bij de behandeling van de droeve castastrophe van 1761. De schrijver noemt als eenige prikkel daartoe de begeerte naar het deputaatschap bij de predikanten op het platteland. Het is echter o. i. de vraag, of de stadspredikanten door

verkeerde practijken er niet toe gedreven hebben. De daad der plattelanders keuren we met hem strengelijk af, maar van de aanleiding valt allicht iets meer te zeggen dan hier geschiedde.

En op bl. 102 bevreemdde ons de herinnering aan het onlangs opgerichte Centraal Bureau van weldadigheid. Hoezeer we deze instelling ook waardeeren, voor noodlijdende *Kerken* is dergelijke centralisatie niet de meest aannemelijke weg.

De stijl van den auteur is niet onverdienstelijk. Het is een goed werk in goeden vorm. Ook deze uitgave doet den heer Kok eere aan. Moge de jeugdige doctor op kerkrechtelijk terrein ons meermalen dergelijke studiën leveren!

G. D.

BOEKAANKONDIGING.

Handboek ten dienste van De Gereformeerde Kerken in Nederland voor het jaar 1911. 23ste Jaargang. *Goes*, Oosterbaan & Le Cointre.
